

نگرشی شناختی – وجودی در رشد و تربیت ارادی «شخصیت» بر مبنای اندیشه ملاصدرا

محمد کاظم علمی سولا*، دانشیار دانشکده الهیات، دانشگاه فردوسی مشهد
طوبی لعل صاحبی**، دانش‌آموخته دکتری حکمت متعالیه، دانشگاه فردوسی مشهد

چکیده

«من» یا «خود» در نظریه صدرایی با خودآگاهی عجین است. پیدایش و ظهور «من» با آگاهی از خود آغاز شده و سپس با آگاهی نیز تکامل و رشد یافته و دارای مراتب گوناگون میگردد. آنچه این نوشتار بر اساس مبانی فکری ملاصدرا درصدد بیان آن است، در نظر گرفتن رشد «من» یا «شخصیت» است. «شخصیت» بمعنای اصطلاحی آن، که در اثر تربیت و عوامل مؤثر دیگر ایجاد میگردد، در حوزه «من» متعالی و رشدیافته شکل میگیرد، زیرا «من» از همان آغاز پیدایش، شخص و یک هویت وجودی خاص است، اما شخصیت که بیشتر نمایانگر صفات و ویژگیهای ارادی فرد است، در مراحل از سیر تکاملی و تربیت صحیح عقلانی آن بروز می‌یابد. جستار حاضر با بررسی تحلیلی خاص، فرایند این رشد صحیح را که عمدتاً پس از بلوغ حاصل میشود، واکاوی میکند.

مقدمه

عبارات و اصطلاحاتی چون «من»، «شخص» یا «شخصیت»، در آثار فلاسفه اسلامی مبحث مشخصی را بنحو مستوفی بخود اختصاص نداده‌اند. با وجود این، اهمیت موضوع آنها را ناگزیر به بحث از آنها در خلال مباحث گوناگون نموده است، از جمله مباحث مربوط به مراتب علم و خودآگاهی، ملاک تشخیص، اخلاق و معادشناسی. با تأملی در این موضوعات بنظر میرسد ضمن اینکه از نزدیکی خاصی برخوردارند، از جهاتی نیز از یکدیگر متمایزند. در نحوه پیدایش «من» نقش وراثت بسیار تأثیرگذار است اما در پیدایش شخصیت، نقش علم و اراده وارد عمل شده و تکامل و رشد «من» یا شخصیت را برعهده دارد. پژوهش حاضر، ضمن نگاهی اجمالی به نحوه ظهور «من»، بطور عمده بر رشد تربیتی – عقلی دوره پس از بلوغ، یعنی عوامل اصلی شناخت و مسیر هدایت آن بسمت تربیت سالم شخصیتی، متمرکز است.

کلیدواژگان

عقل	شخصیت
تربیت	اراده
حکمت متعالیه	علم

*.Email:elmi@um.ac.ir (نویسنده مسئول)

**Email:tu_Sahebi@yahoo.com

تاریخ تأیید: ۹۷/۷/۱۰

تاریخ دریافت: ۹۷/۱/۱۵